

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

مروری بر وضعیت نرخ تورم مناطق شهری از فروردین ۱۳۹۵ تا اردیبهشت ۱۳۹۷

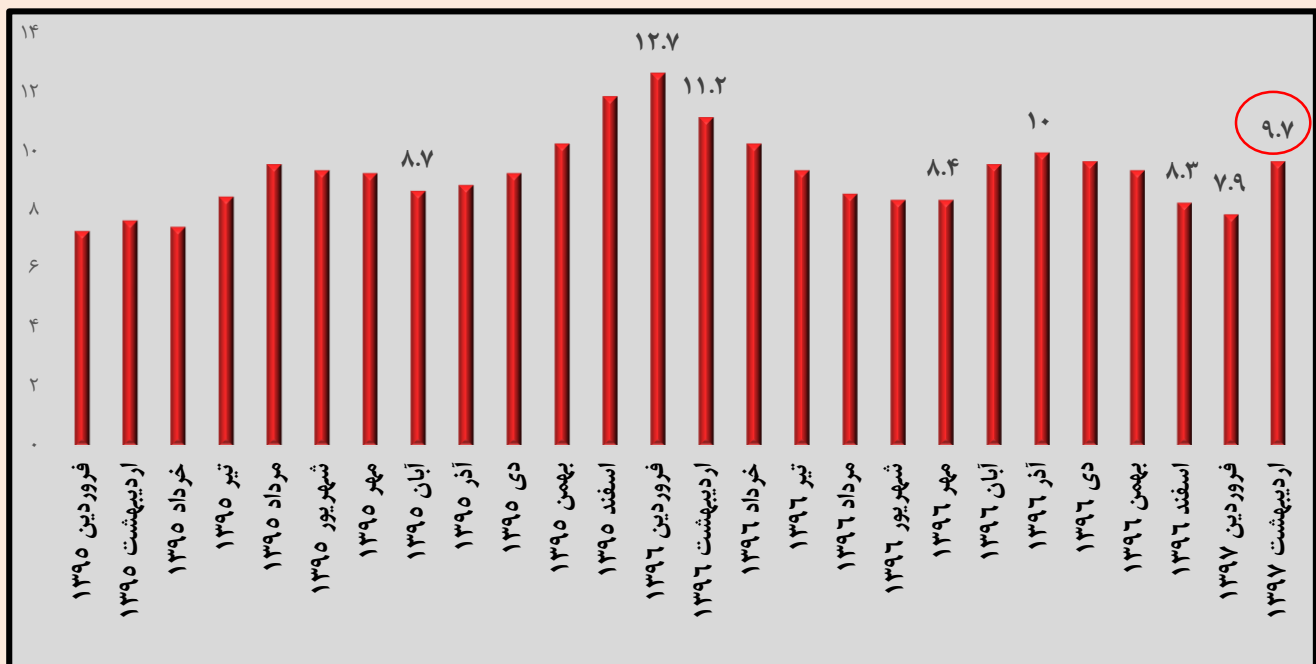

براساس آخرین آمارهای بانک مرکزی، نرخ تورم نقطه به نقطه و نرخ تورم ماهانه مصرف‌کننده و تولیدکننده در اردیبهشت ۱۳۹۷ به طور قابل ملاحظه‌ای نسبت به ماه قبل افزایش یافته است. نرخ تورم میانگین نیز در اردیبهشت ماه نسبت به رقم معادل در دو ماه قبل، با سرعت کمتری کاهش یافته است. حال این سوال مطرح می‌شود که آیا احتمال دو رقمی شدن نرخ تورم در آینده نیز وجود داشته دارد. برای پاسخگویی به این سوال در ادامه، ضمن اشاره به روند هر یک از شاخص‌ها طی بازه زمانی فروردین ۱۳۹۵ تا اردیبهشت ۱۳۹۷، به عوامل موثر بر نرخ تورم تغییرات قیمت برخی کالاها در سال ۱۳۹۷ اشاره شده است.

شاخص بهای مصرف کننده

تغییر شاخص بهای کالاها و خدمات مصرف کننده نسبت به ماه مشابه سال قبل یا همان نرخ تورم نقطه به نقطه مناطق شهری از نیمه دوم سال ۱۳۹۵ (از آبان ماه) شروع به افزایش کرد و در فروردین ۱۳۹۶ به بالاترین رقم خود طی دو سال اخیر (۱۲,۷ درصد) رسید و بعد از آن تا پایان نیمه نخست سال ۱۳۹۶ روند نزولی را دنبال کرد. در نیمه دوم سال ۱۳۹۶، این شاخص تغییرات قابل ملاحظه‌ای نداشته؛ به طوری که درصد تغییر آن در اسفند ۱۳۹۶ تقریباً معادل مهر ۱۳۹۶ بوده است. نرخ تورم نقطه به نقطه پس از یک کاهش جزئی در فروردین ۱۳۹۷، نهایتاً در اردیبهشت ۱۳۹۷ به رقم ۹,۷ درصد رسید که از رقم معادل خود در اردیبهشت سال ۱۳۹۶ پایین تر و از اریبهشت سال ۱۳۹۵ بالاتر است. بدین معنا که شاخص بهای مصرف کننده هر ماه در مقایسه با ماه مشابه سال قبل، در اردیبهشت ۱۳۹۷ با سرعت کمتری نسبت به اردیبهشت ۱۳۹۶ افزایش یافته، اما همچنان نسبت به سال ۱۳۹۵ با سرعت بیشتری در حال افزایش است (نمودار ۱).

نمودار ۱- نرخ تورم نقطه به نقطه مصرف کننده مناطق شهری، سال پایه ۱۳۹۵-درصد

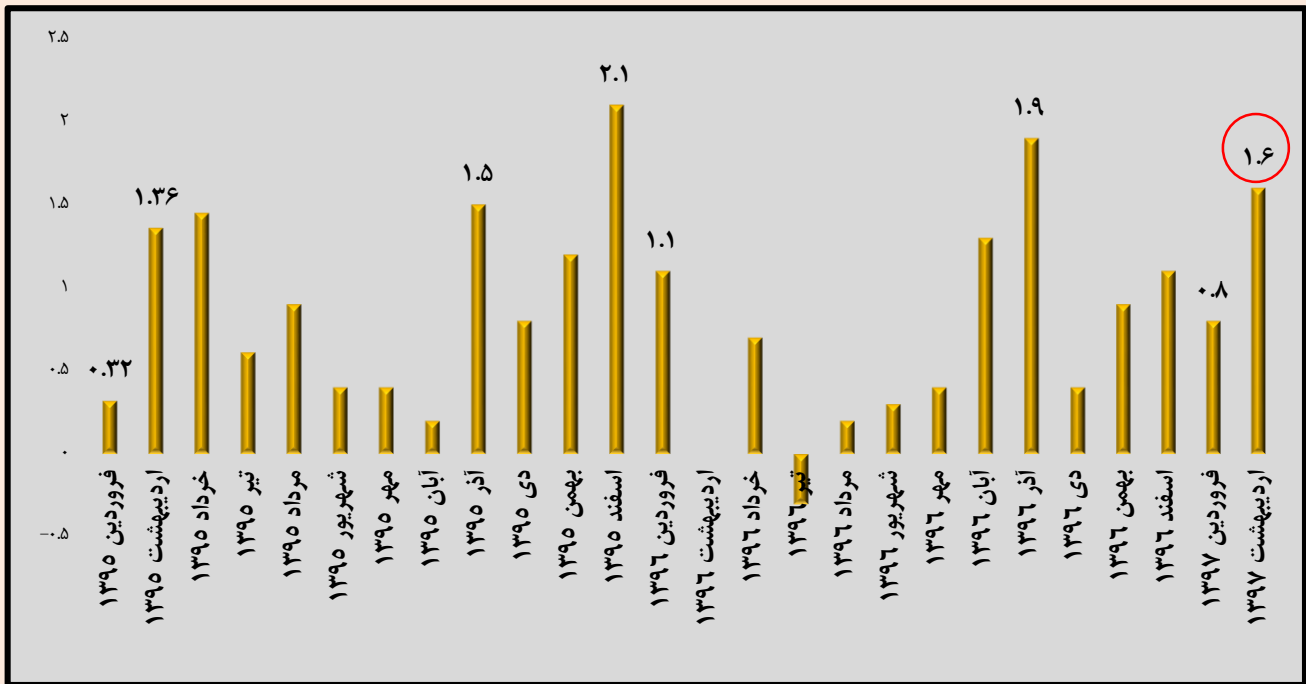
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

اگرچه تورم نقطه به نقطه اردیبهشت ۱۳۹۷ نسبت به رقم معادل در اردیبهشت ۱۳۹۶ در سطح پایین تری قرار گرفته، اما آمارها نشان می دهد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرف کننده نسبت به فروردین ۱۳۹۷ یا همان نرخ تورم ماهانه، حدود ۱,۶ درصد افزایش یافته است. در فروردین ۱۳۹۷ نیز نرخ تورم ماهانه ۰,۸ درصد بوده است. با توجه به رقم نرخ تورم ماهانه در ماههای اردیبهشت و فروردین ۱۳۹۷ به نظر می رسد سرعت رشد ماهانه شاخص بهای مصرف کننده در مقایسه با سال های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ در حال افزایش است (نمودار ۲).

معاونت بررسی های اقتصادی

نمودار ۲- نرخ تورم ماهانه (نسبت به ماه قبل) مصرف کننده مناطق شهری، سال پایه ۱۳۹۵-درصد

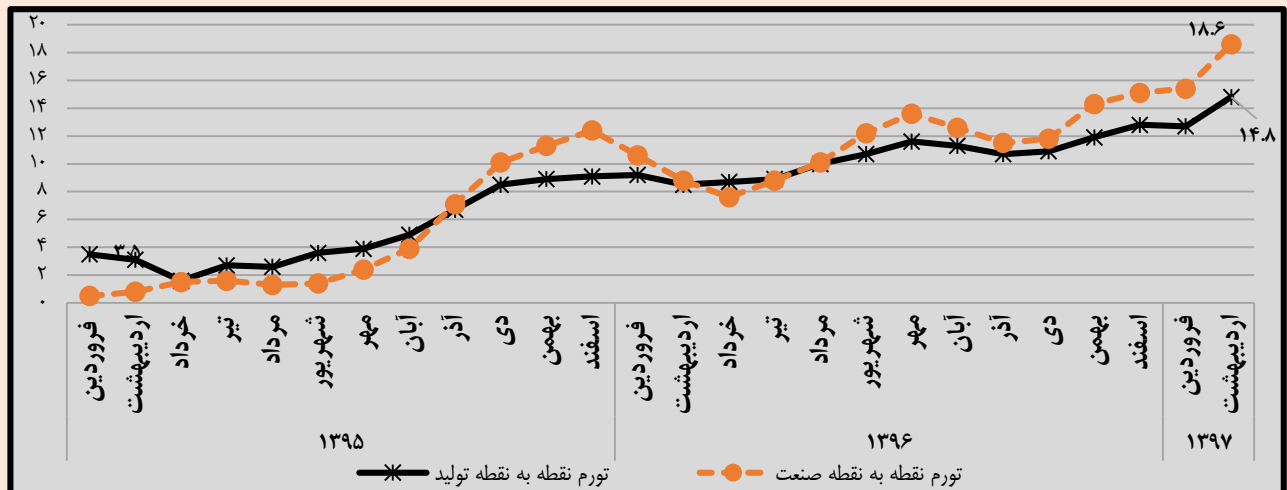

منبع: بانک مرکزی ج.ا.

شاخص بهای تولیدکننده

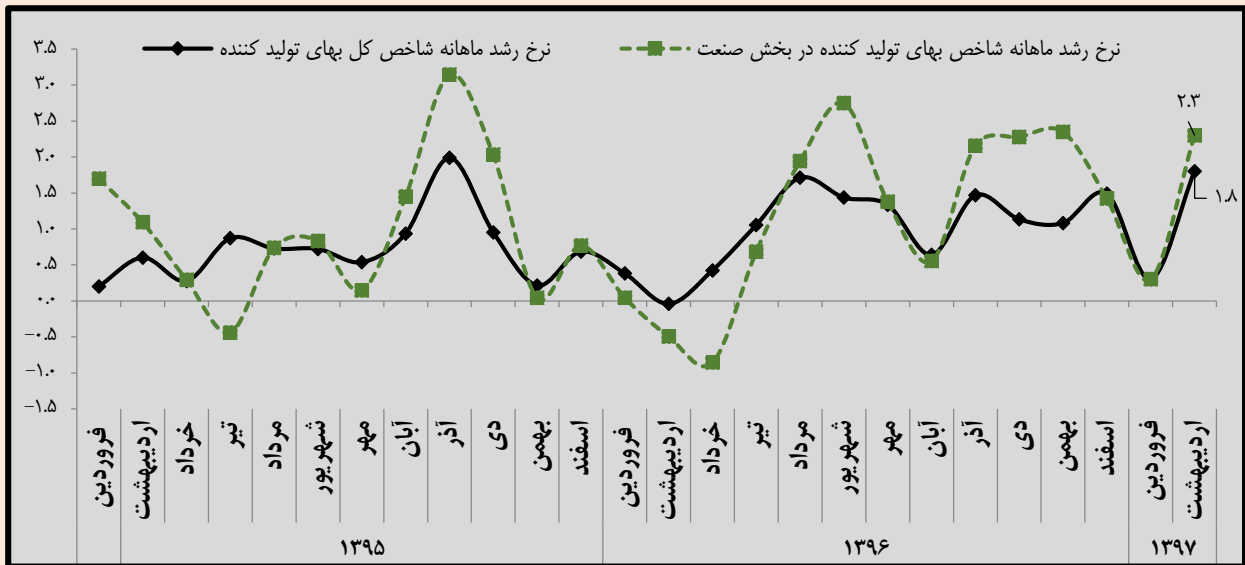
شاخص بهای تولیدکننده در اردیبهشت ۱۳۹۷ در مقایسه با ماه قبل ۱،۸ درصد (ماهانه) و در مقایسه با ماه مشابه سال قبل (نقطه به نقطه) ۱۴،۸ درصد افزایش داشته که بالاترین رقم طی سه سال اخیر است. یکی از اجزای مهم شاخص تولیدکننده، بخش صنعت ساخت است که ضریب اهمیت آن در شاخص کل تولید حدود ۵۲ درصد است. شاخص تولیدکننده بخش صنعت در اردیبهشت ۱۳۹۷ نسبت به ماه قبل ۲،۳ درصد رشد و نسبت به ماه مشابه سال قبل ۱۸،۶ درصد افزایش یافته است (نمودار ۳ و ۴).

نمودار ۳- نرخ تورم نقطه به نقطه تولیدکننده، سال پایه ۱۳۹۰-درصد

منبع: بانک مرکزی ج.ا.

نمودار ۴- نرخ تورم ماهانه (نسبت به ماه قبل) تولیدکننده، سال پایه ۱۳۹۰- درصد

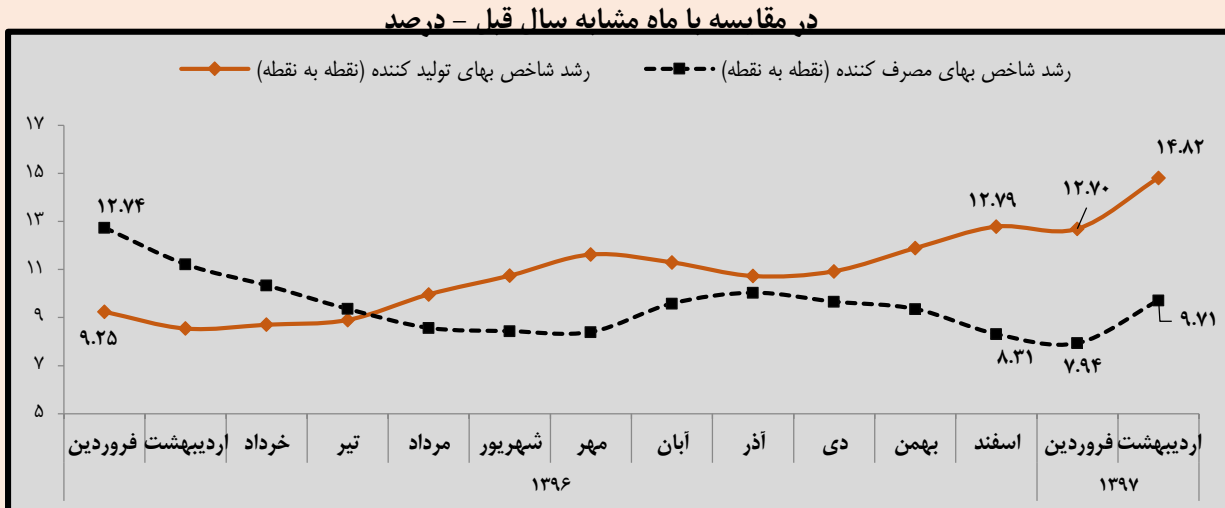
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

با توجه به روند تغییرات شاخص بهای تولید کننده بخش صنعت در فصل نخست سال های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ که روند تغییر نقطه به نقطه شاخص بهای تولید کننده نزولی بوده، مشاهده می شود که در اردیبهشت سال ۱۳۹۷ این روند با شیب بالایی صعودی شده است.

شکاف بین شاخص بهای تولید کننده و مصرف کننده

مطابق نمودار ۴ سرعت افزایش بهای تولید کننده در سال ۱۳۹۶، شدت گرفته، اما مطابق نمودار ۱ از سرعت افزایش تورم مصرف کننده کاسته شده است. طی فصل پایانی سال ۱۳۹۶، روند تغییر نقطه ای دو شاخص بهای تولید کننده و تورم مصرف کننده واگرا شده به نحوی که علی رغم افزایش شاخص بهای تولید کننده، روند شاخص بهای مصرف کننده نزولی بوده که این روند تقریباً تا فروردین سال ۱۳۹۷ هم ادامه یافته ولی در اردیبهشت روند تغییر نقطه ای هر دو شاخص، افزایشی شده و شکاف میان دو نرخ کاهش یافته است (نمودار ۵).

نمودار ۵- روند رشد شاخص کل بهای تولید کننده ۱۰۰=۱۳۹۰ و شاخص بهای کالاها و خدمات مصرف شهری ۱۰۰=۱۳۹۵

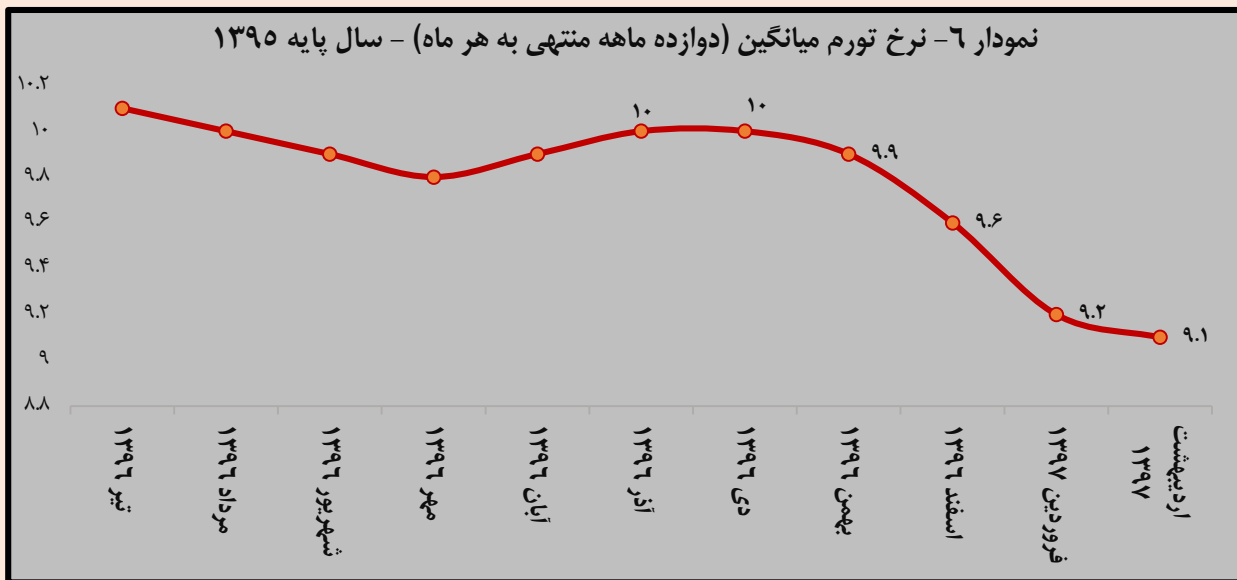

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

معاونت بررسی های اقتصادی

با توجه به اینکه معمولاً تغییرات بهای تولیدکننده با تاخیر زمانی روی شاخص مصرف کننده اثرگذار خواهد بود، انتظار می رود افزایش سرعت شاخص بهای تولیدکننده که از آذر ۱۳۹۶ آغاز شده، اثر خود را در تورم نقطه به نقطه مصرف کننده نیمه اول سال ۱۳۹۷ نشان دهد؛ چه بسا در گذشته نیز پس از یک دوره افزایش رشد نقطه به نقطه شاخص تولیدکننده طی فاصله زمانی تیر تا مهر ۱۳۹۶، شاخص بهای مصرف کننده نیز با تاخیر زمانی در دوره زمانی مهر تا آذر ۱۳۹۶ افزایش یافت (نمودار ۵).

همان طور که در مطالب قبلی اشاره شد، نرخ تورم نقطه به نقطه و نرخ تورم ماهانه مصرف کننده و تولیدکننده در اردیبهشت ۱۳۹۷ به طور قابل ملاحظه ای نسبت به فروردین ۱۳۹۷ افزایش یافته است، اما اثرات آن در تورم میانگین به دلیل احتساب ماه های قبل، هنوز به وضوح قابل مشاهده نیست. به این وجود، آمارها نشان می دهد مطابق نمودار ۶ نرخ تورم میانگین در اردیبهشت ماه نسبت به رقم معادل در دو ماه قبل، با سرعت کمتری کاهش یافته است. چنانچه با توجه به توضیحات قبل، روند افزایشی تورم نقطه به نقطه و ماهانه ادامه یابد، احتمال دو رقمی شدن نرخ تورم در آینده نیز وجود دارد.

عوامل موثر بر افزایش نرخ تورم

مهم ترین عاملی که از منظر متغیرهای پولی بر تورم تاثیر گذار است، متغیر پایه پولی است که بر اساس آخرین آمار بانک مرکزی در بهمن ۱۳۹۶ با رشد ۱۷٫۶ درصدی نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۵ به حدود ۲۰۴ هزار میلیارد تومان رسیده است. حجم نقدینگی کشور بر اساس آخرین آمار بانک مرکزی در بهمن ۱۳۹۶، حدود ۱۴۹۰ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به دی ۱۳۹۶ حدود ۲۳ درصد افزایش یافته است. استمرار افزایش حجم نقدینگی از محل رشد پایه پولی می تواند بر سرعت تورم طی ماه های آینده تاثیرگذار باشد.

از سمت منابع بانک مرکزی، مهم ترین عامل افزایش پایه پولی به ترتیب رشد ۲۱٫۶ درصدی سپرده های قانونی بانک ها و رشد ۱۳٫۶ درصدی اسکناس و مسکوک در دست اشخاص بوده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

از سمت مصارف بانک مرکزی نیز، عامل مسلط در افزایش ۱۷,۶ درصدی پایه پولی، افزایش خالص دارایی های خارجی بانک مرکزی بوده که با رشد ۸,۱ درصدی در بهمن ۱۳۹۶ نسبت به مدت مشابه سال قبل به حدود ۲۰۳,۳ هزار میلیارد تومان رسیده است. بعد از آن، افزایش ۲۹,۲ درصدی خالص بدهی های بخش دولتی به بانک مرکزی عامل اثرگذار در رشد پایه پولی بوده است. خالص بدهی های بخش دولتی به بانک مرکزی در بهمن ۱۳۹۶ به حدود ۲۴ هزار میلیارد تومان رسیده است. در بهمن ۱۳۹۶، بدهی دولت به بانک مرکزی افزایش ۱۱,۶ درصدی داشته و سپرده های دولت نزد بانک مرکزی با کاهش ۲,۸ درصدی همراه بوده است. عامل دیگر، افزایش بدهی بانک ها به بانک مرکزی است که در بهمن ۱۳۹۶ نسبت به مدت مشابه سال قبل، ۱,۱ درصد رشد داشته است و می تواند بر رشد تورم اثرگذار باشد.

حال آنکه علیرغم افزایش نقدینگی به نظر می رسد نرخ تورم با همان سرعت رشد نداشته است. بر اساس پژوهشی که به تازگی در مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی انجام شده، دلیل عدم افزایش نرخ تورم علیرغم افزایش بالای نقدینگی، سهم بالای شبه پول (سپرده های غیردیداری) از نقدینگی و بالا بودن نرخ سود حقیقی سپرده های بانکی، عنوان شده که سیالیت نقدینگی و تاثیر گذاری آن بر تورم را کاهش داده است.

از منظر کالاها و خدمات اثرگذار بر افزایش نرخ تورم، در محاسبه نرخ تورم، ضریب اهمیت گروه خوراکی ها و آشامیدنی ها و گروه مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت ها (به ویژه ارزش اجاری مسکن شخصی) بیش از سایر اقلام است (جدول ۱). در میان اقلام خوراکی نیز به ترتیب میوه ها و خشکبار، گوشت و غلات و نان بالاترین ضریب اهمیت را محاسبه تورم دارند. درجه تاثیرگذاری هر یک از گروه های کالاها و خدمات در افزایش شاخص بهای مصرف کننده در جدول ۱ نشان داده شده است.

طبق آمار بانک مرکزی مندرج در جدول ۱، اقلامی که شاخص بهای آن ها در فروردین ۱۳۹۷ نسبت به فروردین ۱۳۹۶ بالاترین درصد رشد مثبت را داشتند، به ترتیب عبارتند از؛ دخیانیات (۲۰,۶ درصد)، گوشت (۱۵,۳ درصد)، تفریح و امور فرهنگی (۱۴,۷ درصد)، لبنیات و تخم مرغ (۱۴,۳ درصد)، تحصیل (۱۴,۱ درصد) و غلات و نان (۱۲,۵ درصد). در مقابل اقلامی که تغییرات نقطه ای شاخص آنها با بالاترین کاهش در مدت مورد بررسی برخوردار بوده اند عبارتند از؛ میوه ها و خشکبار (۸,۹- درصد) و انواع سبزی، حبوب و فرآورده های سبزی (۷,۲- درصد).

بر اساس گزارش هفتگی قیمت اقلام اساسی بانک مرکزی، مقایسه تغییرات قیمت در هفته نخست خرداد (منتهی به ۱۳۹۷/۰۳/۰۴) نسبت به هفته پایانی فروردین ماه (منتهی به ۱۳۹۷/۰۱/۲۴) نشان می دهد قیمت شکر و تخم مرغ با رشد به ترتیب ۱۱,۸ درصدی و ۱۱,۶ درصدی بیشترین افزایش را داشته اند. قیمت گوشت گاو و گوساله نیز در بازه زمانی مذکور حدود ۵,۸ درصد افزایش یافته است.

جدول ۱- تغییر شاخص بهای کالاها و خدمات مصرف کننده به تفکیک گروه های کالا و خدمات - سال پایه ۱۳۹۵

گروه	ضریب اهمیت سال پایه	درصد تغییر فروردین ماه ۱۳۹۷ نسبت به ماه قبل	درصد تغییر فروردین ماه ۱۳۹۷ نسبت به ماه مشابه سال قبل
شاخص کل	۱۰۰	۰.۸	۷.۹
گروه های اصلی و منتخب فرعی:			
خوراکی ها و آشامیدنی ها	۲۵.۵۱	۱.۷	۵
خوراکی ها	۲۴.۵۲	۱.۷	۴.۶
غلات و نان	۴.۴۳	۱.۲	۱۲.۵
گوشت	۵.۳۱	۳.۳	۱۵.۳
ماهی و حیوانات دریایی	۰.۶۱	۰.۸	۱۱.۵
لبنیات و تخم پرندگان	۲.۹۶	-۲.۹	۱۴.۳
روغن ها و چربی ها	۰.۸۴	۰.۳	۹
میوه ها و خشکبار	۵.۵۱	۳.۶	-۸.۹
انواع سبزی، حبوب و فرآورده های سبزی	۳.۴۶	۱.۸	-۷.۲
قند، شکر، مربا، عسل، شکلات و محصولات قنادی	۱.۰۵	۰.۹	۱۰.۵
نمک و ادویه، سس ها و چاشنی ها و ترکیبات خوراکی	۰.۳۳	۰.۶	۸.۱
آشامیدنی ها	۱.۰۰	۰.۹	۱۴.۱
دخانیات	۰.۳۷	۲.۴	۲۰.۶
پوشاک و کفش	۴.۶۲	۰.۶	۵.۹
مسکن ، آب، برق و گاز و سایر سوخت ها	۳۷.۰۵	۰.۴	۸.۸
اجاره بهای مسکن غیرشخصی	۷.۷۱	۰.۴	۹.۳
ارزش اجاری مسکن شخصی	۲۵.۴۳	۰.۴	۹.۴
تعمیرات و خدمات ساختمانی	۱.۶۷	۰.۸	۸.۷
آب	۰.۴۹	۰	۰
برق و گاز و سایر سوخت ها	۱.۷۵	۰	۰
اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه	۴.۳۳	۱.۱	۱۰.۵
بهداشت و درمان	۷.۸۳	۰.۴	۸.۶
حمل و نقل	۸.۹۰	۰.۸	۷.۹
ارتباطات	۲.۳۰	۰.۸	۲.۴
تفریح و امور فرهنگی	۲.۰۷	-۲.۸	۱۴.۷
تحصیل	۲.۰۳	۰	۱۴.۱
رستوران و هتل	۱.۸۲	۱.۱	۱۱
کالاها و خدمات متفرقه	۳.۱۷	۱.۷	۱۴.۸

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.